COMPLEMENTUL SECUNDAR – O POZIȚIE SINTACTICĂ PROBLEMATICĂ ÎN GALR

The Secondary Object. A Problematic Syntactic Position in GALR

Simina-Maria TERIAN[1]

Abstract

Our study analyses the manner of conceptualising and of describing the secondary object (SO) in the latest treatise of *Romanian Grammar* (GALR 2005, 2008). To that effect, the five criteria presented by the academic treatise for the purpose of differentiating the SO from the direct object (DO) are considered both from the perspective of their consistency and from the perspective of the current tendencies in the dynamics of the Romanian language. With respect to consistency, the last three of the five criteria advanced by the GALR – the impossibility of coordination between the SO and the DO, the existence of a different grid of thematic roles and the incompatibility between the SO and the indirect object (IO) – are discarded as non-conclusive in the process of carrying out an efficient separation between the SO and the DO. Furthermore, we note the fact that, from the list of the 12 ditransitive verbs provided by the GALR (*to announce*, *to listen*, *to convince*, *to teach, to examine, to inform, to learn, to ask, to advise, to state, to traverse* and *to pass*), some have lost this trait in the current stage of evolution of the Romanian language. On the other hand, when the SO indicates an object co-referential to a 3rd person singular feminine clitic, in the common use of the Romanian language one can observe the tendency of constructing the SO with *pe* and, therefore, of substituting/ doubling it by the corresponding clitic (*o*), which results in these properties no longer functioning as distinctive traits of the DO in relation to the SO. In conclusion, none of the five criteria suggested by the GALR works as a diagnostic test in order to dissociate between the two functions (DO and SO). However, we think that this fact should not lead to the elimination of the SO function from the Romanian grammar, but merely to a more rigorous formalisation of the thematic roles characteristic to the SO and the DO. In our opinion, only such an operation shall be able to support a criterion which should be sufficiently solid to differentiate between the two syntactic functions.

Keywords: secondary object (SO), direct object (DO), ditransitive verbs, clitics, contemporary Romanian.

1. În studiul de faţă ne propunem să discutăm maniera de conceptualizare şi descriere a complementului secundar (Csec) în noul tratat de *Gramatică a limbii române* (GALR, 2005[2]). Relevanţa temei noastre se justifică, în primul rând, prin faptul că, alături de complementul predicativ al obiectului (Cpo), de complementul prepoziţional (Cprep), de complementul posesiv (Cpos), de complementul comparativ (Ccomp) şi de circumstanţialul cantitativ (Ccant), Csec reprezintă una dintre funcţiile noi pe care GALR le propune în comparaţie cu GLR. Tocmai din acest motiv, prezentarea funcţiei respective în GALR (2005, 2008) necesita un spor de precizie şi de rigoare.

Cu toate că existenţa Csec a fost recunoscută abia de curând în gramatica „oficială" a limbii române drept poziţie sintactică distinctă, conceptualizarea acestei funcţii nu reprezintă

[1] Lector univ. dr., Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu

[2] Alegem ca ediție de referință GALR 2005 și nu GALR 2008, deoarece completările aduse în aceasta din urmă nu afectează și capitolul despre Csec, care este reluat aici în forma originară din GALR 2005.

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)

o premieră în lingvistica noastră. Chiar şi în GLR fusese remarcată existenţa unei dualităţi funcţionale în cadrul complementului direct (Cd), distingându-se în acest sens „complementul fiinţei" de „complementul lucrului sau al acţiunii"[3]: *Frate-meu* ***mă*** [Cd-f] *mai învăţase* ***cele patru socoteli şi fracţiile*** [Cd-l] (Delavrancea). Însă aprofundarea caracterului bifuncţional al Cd – şi, implicit, recunoaşterea statutului autonom al Csec – a cunoscut o nouă fază prin lucrările publicate în jurul anului 1970 de către Laura Vasiliu (1967), Valeria Guţu Romalo (1973, p. 170-172) şi, mai ales, Gabriela Pană Dindelegan (1970; 1974, p. 19-21; vezi şi 1992, p. 122-125; 1999, p. 64-65; 2003, p. 107). Impulsionate de noua concepţie generativ-transformaţională, cercetările respective au adus nu numai o serie de precizări utile privind statutul, comportamentul şi manifestarea Cd, dar şi un nou mod de a aborda fenomenele gramaticale, unul care recunoaşte prioritatea sintacticului (a funcţiei) asupra morfologicului (substanţei). În cazul Cd, această perspectivă a condus la abandonarea distincţiei de ordin pur semantic dintre „complementul fiinţei" [Animat] şi „complementul lucrului" [Inanimat] şi, totodată, la conceptualizarea unei noi poziţii sintactice – Obiectul secundar –, diferită de cea a Obiectului direct.

2. Optica amintită este însuşită şi de GALR, lucrare construită în mod programatic pe o concepţie sintactic-funcţională, iar, în cadrul acesteia, pe o metodă generativ-transformaţională. Fundamentul acestei concepţii este, înainte de toate, acceptarea „***principiului*** general (universal) ***«de unicitate»***, potrivit căruia un centru verbal nu poate atribui complementelor sale decât o singură dată acelaşi rol semantic şi aceeaşi funcţie sintactică"[4]. Or, din această perspectivă, funcţia sintactică a Csec s-ar individualiza în raport cu Cd prin cinci diferenţe fundamentale[5], pe care le vom aminti şi comenta în continuare:

a) Spre deosebire de Cd, Csec nu cunoaşte realizarea cu *pe* neprepoziţional: ***Pe păpuşă*** *o iubeşte mult* (Cd) *vs *M-a învăţat* ***pe*** *lecţia* (Csec) *vs M-a învăţat* ***lecţia*** (Csec). Acesta constituie principalul argument în favoarea acceptării Csec ca realizare morfosintactică distinctă şi, din acest motiv, vom reveni asupra lui în cele ce urmează.

b) Spre deosebire de Cd, Csec nu acceptă (1) substituirea printr-o formă clitică a pronumelui personal sau (2) dublarea prin clitic (**El* ***m****-a anunţat-****o***, *****Lecţia*** *el* ***m****-a învăţat-****o*** sunt date ca „exemple nereperate" în uz) şi (3) îşi păstrează aceeaşi funcţie sintactică în cadrul pasivizării (*Profesorul îl ascultă pe elev* ***lecţia*** *> Elevul este ascultat de profesor* ***lecţia***). Dintre aceste trei trăsături, primele două (posibilitatea substituirii şi a dublării prin clitic) reprezintă cel de-al doilea argument forte în favoarea acceptării Csec ca realizare morfosintactică distinctă, argument pe care îl vom discuta ceva mai jos. În schimb, cea de-a treia caracteristică (faptul că un Csec nu poate deveni S în construcţia pasivă echivalentă) trebuie respinsă ca nespecifică, de vreme ce există, de asemenea, şi verbe

[3] Carabulea 1966 p. 157.
[4] Pană Dindelegan 2005, p. 56. În cercetarea lingvistică românească, „principiul unicită□ii" a fost formulat de către D. D. Draşoveanu, care i-a atribuit statutul de „categorie sintactică" definită prin „*imposibilitatea existen□ei, în dependen□a unui termen regent, a unui al doilea termen subordonat, construit în acela□i fel cu unul dat*" (Dra□oveanu 1997, p. 67)
[5] Carabulea 2005, p. 393.

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)

monotranzitive care nu suportă pasivizarea, însă această deficienţă nu anulează capacitatea nominalelor neprepoziționale care le determină să îndeplinească în continuare funcţia de Cd.

c) Csec nu se poate afla într-o relaţie de coordonare cu Cd: **Profesorul l-a ascultat pe elev şi* ***lecţia***. Observaţia e corectă, dar ea reprezintă doar un ***indiciu al diferenţierii*** celor două poziţii sintactice, nu şi un ***criteriu al identificării*** lor. Cu alte cuvinte, absenţa coordonării ne semnalează existenţa a două funcţii sintactice distincte, dar nu ne spune de la sine care dintre cele două obiecte e Cd şi care e Csec.

d) Deşi tiparul Csec este identic cu cel al Cd, grila de roluri este diferită (Cd = Ţintă şi Csec = Pacient: *El anunţă* ***pe cineva*** **ceva**; Cd = Pacient şi Csec = Locativ: *El îl trece* ***pe bătrân*** **strada** etc.). Şi această observaţie e corectă, dar şi aici ne lovim de aceeaşi problemă ca şi la **c)**: faptul că rolul tematic al unui anumit obiect este identificat ca Pacient, de pildă, e suficient pentru a-l distinge, în context, de obiectul-Ţintă sau de obiectul-Locativ, dar nu şi pentru a-i atribui în mod automat funcţia de Cd sau pe aceea de Csec.

e) Csec este incompatibil cu complementul indirect (Ci): *El* ***îmi*** *anunţă* ***ora*** *plecării* (Ci + Cd) *vs El* ***mă*** *anunţă* ***ora*** *plecării* (Cd + Csec). Trebuie să remarcăm însă că aceasta nu este o proprietate a Csec, ci una ce caracterizează doar două din cele 12 verbe pe care GALR le consideră bitranzitive: *a anunţa* şi *a vesti*. În cazul celorlalte 10 verbe, o atare incompatibilitate nu există, întrucât valenţele lor nu acceptă determinarea printr-un Ci; altfel spus, nu se pune problema distribuţiei alternative Ci *sau* Csec, de vreme ce verbul tolerează *doar* prezenţa unui Csec.

3. Şi totuşi, nu toate cele douăsprezece verbe enumerate în GALR (*a anunţa*, *a asculta*, *a convinge*, *a dăscăli*, *a examina*, *a informa*, *a învăţa*, *a ruga*, *a sfătui*, *a vesti*, *a traversa* şi *a trece*) sunt bitranzitive. Iar, dintre cele care sunt, nu toate îşi realizează în aceeaşi măsură proprietatea respectivă. Din acest punct de vedere, e instructiv să insistăm asupra unui amănunt: atât capitolul despre Cd din GLR, cât şi capitolul despre Csec din GALR (2005, 2008) au fost elaborate de către aceeaşi autoare. Şi, de multe ori, cu aceleaşi exemple. Principalul inconvenient al acestui fapt este acela că în anumite situaţii nu se ţine cont de mutaţiile semantice şi funcţionale survenite în cazul verbelor respective ca urmare a dinamicii limbii române din ultimele patru decenii. Dar, pentru a evidenţia acest lucru, vom examina mai jos statutul actual al celor 12 verbe:

a) Astfel, *a convinge* a devenit, în stadiul curent al limbii române, un verb monotranzitiv. Nu (mai) apar, în uzul lingvistic actual, construcţii de tipul **A convinge* ***pe cineva*** **ceva**, ci doar de tipul *A convinge* ***pe cineva*** **de ceva/cu privire la ceva**. De aceea, *a convinge* ar trebui eliminat de pe lista verbelor care atribuie funcţia de Csec.

b) În GALR, *a dăscăli* a fost inclus, probabil, pe lista verbelor bitranzitive cu sensul de *a învăţa*. Sensul respectiv nu a dispărut cu totul din uzul curent al limbii, dar verbul a dobândit între timp un puternic caracter bivalent (de tipul S – V – Cd: *Studenţii cu buchetele de flori ne amintesc şi nouă*, *absolvenţilor*, *de cei* **care** ***ne***-au dăscălit *şi ne-au fost mentori*, „Gazeta bibliotecarului”, nr. 5, mai 2005), renunţând treptat la actantul cu funcţie de Csec. Pe de

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)

altă parte, accepţiunea verbului *a dăscăli* s-a contaminat în ultimele decenii de sensuri precum „a certa, a moraliza, a beşteli, a muştrului", chiar „a admonesta", astfel încât unele dicţionare recente de sinonime nici măcar nu mai înregistrează sensul originar „a învăţa"[6]. Această deplasare semantică a contribuit în mod decisiv la dispariţia celui de-al doilea obiect exprimat printr-un Ac nepropoziţional. De altfel, conform datelor oferite de motorul de căutare Google, din cele aproximativ 8 990 de ocurenţe pe care le înregistrează în sfera virtuală la data de 1 martie 2010, verbul *a dăscăli* nu cunoaşte **nicio** realizare bitranzitivă cu două nominale neprepoziţionale în Ac. Majoritatea ocurenţelor verbului (circa 60%) sunt bivalente (de tipul S – V – Cd), iar cele susceptibile de a fi calificate drept trivalente se împart în proporţie relativ egală între realizări de tip prepoziţional-relaţional (S – V – Cd – Cprep/Crel: ***Mă*** *dăscăleşte* **despre/cu privire la ceva**) şi realizări de tip propoziţional (*Mai marii UE* ***ne****-au tot dăscălit* **să nu-i discriminăm pe romi**, pe *www.ziarulunirea.ro*). În privinţa ultimului tip de construcţii (cele propoziţionale), pe care GALR le interpretează, în linia deschisă de Gabriela Pană Dindelegan, drept CSec, funcţia lor sintactică nu poate fi stabilită în mod riguros, deoarece ele nu pot fi substituite printr-un nominal neprepoziţional[7] (**Mai marii UE* ***ne****-au tot dăscălit* **nediscriminarea** romilor). Dimpotrivă, dacă ţinem cont de clasa de substituţie predilectă a determinanţilor verbului *a dăscăli*, mai rezonabil ar fi să considerăm construcţia respectivă drept o CPrep (*Mai marii UE* ***ne****-au tot dăscălit* **despre încetarea discriminării romilor**) sau o CRel (*Mai marii UE* ***ne****-au tot dăscălit* **cu privire la încetarea discriminării romilor**). Dar şi mai veridic ar fi să recunoaştem imposibilitatea de a construi în mod obligatoriu ***un singur context diagnostic*** pentru determinarea funcţiei subordonatelor respective şi, din acest motiv, să acceptăm soluţia oferită în asemenea cazuri de către D. D. Draşoveanu, care propunea cu privire la încadrarea construcţiilor de acest tip termenul de ***completivă neutră***[8].

c) Modificări notabile în privinţa regimului au cunoscut, în ultimele decenii, şi verbele *a asculta* şi *a examina*. Clasa lor de determinanţi cu funcţie de Csec fusese şi înainte extrem de restrictivă: pe de o parte, *a asculta* şi *a examina* nu acceptau Csec realizat sub formă propoziţională (în exemple precum ***Te*** *ascult* **cum cânţi**, subordonata este predicativă suplimentară, nu CSec), iar, pe de altă parte, realizarea sub forma nominalului neprepoziţional era limitată, din punct de vedere semantic, la doar câteva lexeme din sfera activităţii didactice: ***L****-a ascultat/ examinat* ***pe elev*** **lecţia/materia**. În momentul de faţă, Google nu mai înregistrează însă nicio ocurenţă de tipul celor amintite[9], cărora li se preferă acum realizarea cu Ac prepoziţional: ***L****-a ascultat/examinat* ***pe elev*** **la lecţie/din**

[6] Cf. Vinţeler 2001, p. 175.
[7] Semnificativ în această privinţă este şi faptul că în lista verbelor cu obiect secundar, pe care o propune Pană Dindelegan în *Sintaxa transformaţională a grupului verbal în limba română*, ed. cit., p. 55, verbul *a dăscăli* figurează urmat de un presupus obiect secundar realizat doar în plan frastic, nu şi în plan propoziţional: *a dăscăli pe cineva să fie cu grijă*.
[8] Draşoveanu 1997, p. 182.
[9] Singurele excepţii le-ar constitui exemplele din metalimbajul gramaticii întâlnite în mediul virtual, care nu pot fi însă luate în calcul.

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)

materia *predată*. De fapt, ca şi în cazul verbului *a dăscăli* (şi al altora, pe care le vom examina în continuare), se înregistrează aici o tendinţă spre ***instrumentalizarea obiectului secundar***[10], vizibilă prin preferinţa pe care vorbitorii le-o acordă construcţiilor de tip Cprep sau Crel în detrimentul celor cu Csec.

d) Verbele *a anunţa* şi *a vesti*, pe care le-am menţionat mai sus drept singurele cazuri de alternanţă Csec/Ci, tind să se specializeze ele însele printr-o distribuţie complementară. Astfel, în limba română actuală, *a anunţa* e folosit mai ales în construcţiile cu Csec (*Prietenul meu* ***m****-a anunţat* **data** şi **locul** *concursului*), cu excepţia situaţiilor în care obiectul neanimat al enunţului se exprimă printr-un infinitiv substantivizat (*Mergând pe jos pe Bulevardul Dacia*, *Miron Manega* ***mi****-a anunţat* **venirea** *minerilor la Bucureşti*, pe *www.asymetria.org*). În schimb, *a vesti* pare să se fi specializat deja în construcţiile cu D (*Pădurea înaltă* ***îmi*** *vesteşte* **solul** *tare*, pe *cornel.nistea.com*). Cu toate acestea, tipurile de construcţii semnalate reprezintă sub 3% din ocurenţele prin care *a vesti* şi *a apărea* apar în mediul virtual în calitate de verbe trivalente. Un procent aproximativ egal este ilustrat de situaţiile în care cele două verbe apar în combinaţie cu un Cprep sau cu un Crel (*El a primit o telegramă care* ***îl*** *anunţa* **despre moartea** *Josettei în urma unui accident*, pe *www.monitorulexpres.ro*), în timp ce restul – adică majoritatea covârşitoare a ocurenţelor – e completat de realizări propoziţionale, de tipul *Vince* ***îl*** *anunţă* ***pe Cena*** **că trebuie să-şi apere centura împotriva lui Batista**. (pe *www.blogdewrestling.com*). Or, în aceste situaţii se ridică aceeaşi problemă a „neutralităţii" enunţului ca şi în cazul lui *a dăscăli*, de vreme ce subordonatele respective ar putea fi contrase atât printr-un Csec, cât şi printr-un Cprep sau Crel. Prin urmare, bitranzitivitatea verbelor *a anunţa* şi *a vesti* rămâne în mare măsură discutabilă.

e) O distribuţie complementară se remarcă şi în uzul curent al verbelor *a traversa* şi *a trece*. Dintre acestea, *a trece* nu numai că şi-a păstrat sensul activ de bază (*Salva* ***mă*** *trece* **strada** *de mână pentru că i s-a părut că nu e destul de populat trotuarul*, pe *atelier.liternet.ro*), dar şi l-a extins şi asupra altor roluri tematice decât locativul (*A văzut omul că am reflexe ca Buffon şi* ***m****-a trecut* **examenul**, pe *forum.cumicu.ro*), roluri pe care GALR nu le înregistrează ca atare. Prin contrast, *a traversa* tinde să dispară ca verb bitranzitiv din limba română actuală: pe de o parte, din cauza faptului că în construcţiile-standard de tipul *El* ***m****-a traversat* **strada** vorbitorii preferă în momentul de faţă utilizarea lui *a trece*; pe de altă parte, pentru că, atunci când este determinat de un obiect direct animat, *a traversa* e folosit în vorbirea curentă mai ales cu un sens pasiv, care blochează astfel cea de-a treia valenţă a verbului, ridicând Cd la rangul de S al enunţului (*Chiar dacă îmi face o nesfârşită plăcere să te servesc*, *e invers proporţională cu* **sentimentul care** ***mă*** *traversează când ajung în facultate şi nu împart ţigara cu tine*, pe *ciprianciocan.blogspot.com*). Nu în ultimul rând, trebuie remarcat că verbele *a trece* şi *a traversa* selectează pentru funcţia de Csec doar nominale neprepoziţionale, nu şi propoziţii relative sau conjuncţionale.

[10] Prin „instrumentalizarea obiectului secundar" nu avem în vedere faptul că Csec s-ar transforma în Cinstr, ci doar pe acela că, în limba română actuală, exprimării „directe" (neprepoziţionale) a obiectului i se preferă exprimarea lui „instrumentală" (cu ajutorul unor instrumente gramaticale – în cazul de faţă, prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale).

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)

f) Într-un sens opus se manifestă astăzi restricţiile combinatorii ale verbelor *a informa*, *a ruga* şi *a sfătui*, care, dimpotrivă, nu acceptă în poziţia de Csec decât propoziţii sau, cel mult, pro-forme de tipul *ceva*, *asta* sau *ce* (**Asta *m*-*a informat prietenul meu***). Când obiectul inanimat se exprimă printr-un substantiv „plin", atunci realizarea morfosintactică este una în mod obligatoriu prepoziţională, sub formă de Cprep sau Crel (****M*-*a informat* concurs[ul]** *vs* ***M*-*a informat* despre concurs** *vs* ***M*-*a informat* cu privire la concurs**.). Mai mult, tendinţa de instrumentalizare a obiectului secundar, semnalată mai sus, se constată chiar şi în cazul realizărilor prin pro-forme; de exemplu, potrivit motorului de căutare Google, proporţia între realizarea neprepoziţională (***M*-*a informat* asta/ceva**) şi realizarea prepoziţională (***M*-*a informat* despre asta/ceva**) a pro-formelor ce determină verbele amintite din poziţia celui de-al treilea argument este, în limba română actuală, de 1/3. Din acest motiv, revine în prim-plan problema ambiguităţii sintactice a subordonatelor aflate în poziţia de obiect secund (nu neapărat şi „secundar"!) al verbelor respective, precum şi soluţia „completivei neutre", propusă de către D. D. Draşoveanu.

g) Singurul verb care acceptă, în limba română actuală, o clasă semantică şi morfo-sintactică variată de determinanţi cu funcţia de Csec şi care permite, totodată, o delimitare clară a poziţiei respective rămâne *a învăţa*. *A învăţa* are încă vaste disponibilităţi combinatorii, care îi permit să guverneze determinanţi selectaţi dintre activităţile intelectuale (***Mă* *învaţă* aritmetica/o limbă** *străină*), activităţile practice (***M*-*a învăţat* tricotatul/grădinăritul**), calităţile morale (***M*-*a învăţat* modestia/ smerenia**) sau sporturi (***Mă* *învaţă* şah/fotbal**). De aceea, majoritatea subordonatelor aferente pot fi substituite fără dificultăţi prin nominalele echivalente (***M*-*a învăţat* să cos** > ***M*-*a învăţat* cusutul**). Totuşi, până şi acest verb definitoriu pentru existenţa Csec a fost afectat de procesul instrumentalizării (***Mă* *învaţă* şah** *vs* ***Mă* *învaţă* despre şah**). Astfel încât nu e exclus ca, într-un viitor nu foarte îndepărtat, realizările corespunzătoare funcţiei de Csec să dispară cu totul din uzul limbii române.

4. Cu toate acestea, punctul de reper pentru un tratat de gramatică rămâne uzajul curent, şi nu cel prognozat. Iar în cadrul uzajului curent contează înainte de toate nu frecvenţa anumitor construcţii, ci doar existenţa lor ca funcţii sintactice distincte. Din acest considerent, ne vom întoarce la primele două argumente avansate în sprijinul Csec ca tip de realizare morfosintactică autonomă. Argumentele erau, pe de o parte, imposibilitatea realizării Csec printr-un nominal cu *pe* neprepoziţional, iar, pe de altă parte, imposibilitatea substituirii/dublării Csec printr-un clitic. Ambele argumente se văd însă infirmate de anumite construcţii ale limbii române actuale, precum următoarele:

a) *Într-un cuvânt vă doresc ca la început de an să vă însuşiţi o rugăciune* **pe care *m*-**a învăţat-**o** *cineva ce obişnuia să o rostească în fiecare dimineaţă.* (*www.predici.cnet.ro*)

b) *În final am să vă spun o concepţie* [sic] *bărbătească* **pe care *m*-*a învăţat*-o** *tatăl meu.* (*www.intrebare.ro*)

c) *Încă una* ***pe care m*-*a învăţat*-o** *un evreu: plasează produsele cu data de expirare apropiată în faţă, iar în spate produsele proaspete.* (*khris.ro*)

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)

d) *Am şi eu o poezioară* **pe care *m*-**a învăţat-**o** *la 3 ani bunica mea şi mi-a plăcut f.[oarte] mult.* (*forum2.desprecopii.com*)

e) *Pot să înţeleg multe lucruri, dar nu pot să înţeleg răceala dintre două ţări în care se vorbeşte aceeaşi limbă, limba* **pe care *m*-*a învăţat*-o** *profesorul meu, spuneţi-i cum doriţi, românească, moldovenească, nu contează, oricum este aceeaşi.* (*www.hotnews.ro*)

Trecând peste incongruenţa semantică din enunţul (b), e de remarcat că toate situaţiile menţionate anulează în egală măsură ambele argumentele avansate de GALR. În enunţurile (a)–(e) se relevă suficient de clar atât construcţia Csec cu *pe* neprepoziţional, cât şi dublarea acestuia prin cliticul *o*. Nu există, din acest punct de vedere, nici ambiguitate, nici vreo eventuală încălcare a normelor gramaticale, de vreme ce atât flectivul *pe*, cât şi dublarea prin cliticul *o* sunt impuse de natura pronominală şi de cazul Ac al relativului *care*. Li s-ar putea reproşa, cel mult, exemplelor anterioare faptul că ele acoperă doar una dintre situaţiile în care cliticele ar fi capabile să dubleze, în principiu, Csec. Raţiunea acestei limitări este însă pe cât de evidentă, pe atât de semnificativă: în limba română actuală, contexte precum cele de mai sus nu acceptă decât informaţia gramaticală referitoare la un obiect ce poate fi substituit/dublat printr-**un clitic feminin de persoana a III-a singular** (singurul capabil să se postpună verbului). Aceasta nu înseamnă însă că la celelalte persoane ale pronumelui Csec ***nu se dublează***, ci, dimpotrivă, că ***nu se exprimă, tocmai pentru că el nu poate fi exprimat fără a fi dublat* în mod obligatoriu *printr-un clitic***.

Astfel, nu există în limba română construcţii de tipul (a') **cântecul* **pe care *mă* l-***a învăţat bunicul meu* (cu Csec dublat printr-un clitic la persoana a III-a masculin singular) sau (b') **versurile* **pe care *mă* le-***a învăţat bunica mea* (cu Csec dublat printr-un clitic la persoana a III-a plural), dar nici construcţii precum (a'') **cântecul* **pe care *m*-***a învăţat bunicul meu* sau (b'') **versurile* **pe care *m*-***a învăţat bunica mea* (cu Csec exprimat printr-un conector al unei subordonate atributive şi nedublat printr-un clitic). Inexistenţa construcţiilor de tipul (a'') şi (b'') confirmă faptul că în exemplele (a)-(e) dublarea Csec nu este nici eronată, nici facultativă. Inexistenţa construcţiilor de tipul (a') şi (b') se explică, în schimb, printr-o asumare intuitivă de către vorbitori a „principiului de unicitate" şi, implicit, prin încercarea lor de a evita situaţia absurdă de a alătura două unităţi care nu se coordonează, nu se dublează, dar nici nu se diferenţiază sub raport morfosintactic (cliticele *mă* şi *îl/le*).

Pe de altă parte, restricţia respectivă nu afectează posibilitatea dublării Cd[11], care se poate produce în oricare dintre construcţiile (a)-(e): [...] *să vă însuşiţi o rugăciune* **pe care *pe mine m*-**a învăţat-**o** *cineva ce obişnuia să o rostească în fiecare dimineaţă*. Dar, în acest caz, care infirmă faptul că cele două complemente s-ar diferenţia cu ajutorul anumitor mărci morfosintactice (imposibilitatea construcţiei cu *pe* sau imposibilitatea substituirii/dublării Csec printr-un clitic), mai putem oare distinge şi identifica în mod riguros cele două funcţii

[11] Posibilitatea construcţiilor de tipul V – OD [*pe* + GN] – OD [*pe* + GN] în limba română fusese deja semnalată de către E. Vasiliu, Golopenţia-Eretescu 1969, p. 99. Cu toate acestea, cei doi lingvişti menţionau doar tiparul formal al construcţiilor respective, fără a aduce vreun exemplu în sprijinul afirmaţiei lor.

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)

sintactice? Fără îndoială că da, de vreme ce absența unei realizări morfosintactice proprii nu atrage după sine în mod obligatoriu dispariția funcției aferente. „Principiului de unicitate" reclamă doar corespondența funcțiilor sintactice cu anumite roluri tematice/ semantice distincte, nu neapărat corespondența lor cu anumite realizări morfosintactice proprii. Or, chiar și în enunțurile (a)-(e), rolurile tematice ale Cd și Csec rămâne distincte (Țintă pentru Cd, Pacient pentru Csec). Singura problemă care se ridică într-un asemenea caz este întrebarea dacă nu cumva ar fi mai utilă o delimitare a *tuturor* obiectelor neprepoziționale ale verbelor (Cd, Csec, Ci etc.) exclusiv în funcție de rolurile lor tematice, fără a li se mai atribui rolul decisiv în această privință realizărilor lor morfologice. În fond, gramaticile generativ-transformaționale ale limbii engleze se construiesc tocmai după un asemenea criteriu. Rămâne, oricum, ca o temă generală de reflecție eficiența aplicării concepției generativ-transformaționale (concepție elaborată pe baza unei limbi cu flexiune redusă și preponderent analitică – engleza) la gramatica unei limbi cu flexiune bogată și preponderent sintetică precum româna.

5. Însă această chestiune depășește, în mod evident, cadrul lucrării de față. În această privință, din cele afirmate mai sus se desprind două concluzii punctuale:

– Lista celor 12 verbe bitranzitive pe care o propune GALR în capitolul despre Csec trebuie redusă drastic, dat fiind că dintre verbele respective unele și-au pierdut cea de-a doua valență tranzitivă, iar altele au un statut incert („neutru") din punctul de vedere al bitranzitivității.

– Posibilitatea/imposibilitatea construcției cu *pe* neprepozițional și a substituirii/dublării prin clitic nu funcționează ca teste diagnostice infailibile pentru a distinge Cd de Csec. Sub acest aspect, factorul decisiv îl reprezintă distribuția rolurilor tematice în cadrul enunțului, care necesită însă o formalizare mult mai detaliată și mai riguroasă decât aceea menționată expeditiv de către GALR.

Bibliografie:

Carabulea 1966 = Elena Carabulea, *Complementul direct*, în GLR, vol. II, p. 153-159.

Carabulea 2005 = Elena Carabulea, *Complementul secundar*, în GALR 2005, vol. II, p. 392-396.

Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005. Tiraj nou, revizuit, București, Editura Academiei Române, 2008.

GLR = *Gramatica limbii române*, vol. I, II, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei RSR, 1966.

Guțu Romalo 1973 = Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973.

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)

Pană Dindelegan 1970 = Gabriela Pană Dindelegan, *Subcategorizarea verbului funcţie de obiectul direct în gramatica transformaţională a limbii române*, în SCL, XXXI, 1970, nr. 4, p. 433-453.
Pană Dindelegan 1974 = Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa transformaţională a grupului verbal în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1974.
Pană Dindelegan 1992 = Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie şi analiză gramaticală*, Bucureşti, Editura Coresi, 1992.
Pană Dindelegan 1999 = Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa grupului verbal*, ediția a II-a, Braşov, Editura Aula, 1999.
Pană Dindelegan 2003 = Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de analiză gramaticală. Dificultăţi*, *controverse*, *noi interpretări*, Bucureşti, Humanitas Educațional, 2003.
Pană Dindelegan 2005 = Gabriela Pană Dindelegan, *Grupul verbal*, în GALR 2005, vol. II, p. 47-72.
E. Vasiliu, Golopenția-Eretescu 1969 = E. Vasiliu, Sanda Golopenția-Eretescu, *Sintaxa transformaţională a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1969.
L. Vasiliu 1967 = Laura Vasiliu, *Some Aspects of the Grammar of the Verb Phrase with Special Reference to Prepositional Constructions*, în RRL, XII, 1967, nr. 4, p. 341-367.
Vințeler 2001 = Onufrie Vințeler, *Dicționar de sinonime*, Bucureşti, Editura Floarea Darurilor, 2001.

BDD-A3058 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:10 UTC)